

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

לקח ספרים של אחר שהיו אצל מפיץ
בגלל חוב שחייב לו המפיץ

תיק ממונות מס' 1904-עב

נושא הדיון

א' תובע מב' שיחזיר לו 250 סטים של ספר הלכתי שחיבר והדפיס והוציא לאור ומסרם לג' שיפיץ אותם לפי הסכם שעשו ביניהם. כשנודע לסוחר הספרים - שג' היה חייב להם כספים - שג' עומד לפני פשיטת רגל, פשטו על מחסני הספרים שלו ולקחו מה שמצאו. גם ב' היה ביניהם, והוא "הזמין" מב' את הספרים של א' ולקח אותם עמו. טוען א' שהספרים שנטל ב' הם שלו, ואסור היה לב' לקחתם בלי רשותו כדי לכסות חוב שחייב לו ב', משום שב' ידע שג' עומד לפני פשיטת רגל ולא ישלם עבור הספרים הללו לא'.
א' מבקש צו עיקול על הספרים הללו שלא למכור אותם לאחרים לפני בירור בדין תורה.

פסק דין לצו עיקול

בית הדין קבל את בקשת א' וציווה לעקל את הספרים עד לבירור בד"ת.

(-) דוד יהושע קניג

(-) מרדכי אייכלר

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

- א. מפיץ ספרים של אחרים שהתחייב לשלם עליהם לבעליהם לאחר שיפיץ בניכוי אחוז מסויים שיטול לעצמו, האם דינו כשותף או כשומר.
- ב. "הזמין" ספרים של אחר ממפיץ הספרים כשידע שהמפיץ לפני פשיטת רגל ולא יוכל לשלם עליהם לבעלים.

תשובה

א. פסק הרמב"ם שלוחין ושותפין פ"ב ה"ח ושו"ע ס"י קפו סעי' ב: נטלן ע"מ למכרן לאחרים וא"ל אם ימכרו במקום פלוני או עד זמן פלוני אתן לך דמים כך וכך, ואם לא ימכרו אחזירם לך, ונאנסו בין בהליכה בין בחזרה חייב לשלם. ומקורו בגמ' ז"מ פ"א א, ואם פרש"י דאם נאנסו בהליכה חייב הואיל וקלן דמיהם ומשכן לשם לקיחה ה"ה לקוחין זידו עד שידע שאינה לקוחה. וכ"כ תוס' ז"ב פ"ז ב' ז"ב פ"ז ר"י, ורמב"ן ור"ן שם, ורא"ש ז"ב פ"ה ס"י כא, ומאירי ז"מ שם, וז"י חו"מ ס"י ר' שכ"נ דעת הרמב"ם מכירה פ"ד ה"ד, ומחנ"א ה"י שומרים ס"י כד. אמנם הר"ן והרא"ש בנדריים לא בכתבו שכיון שיש לו רשות להחזיר את המקח למוכר אינו חשוב כקונה אלא כשואל. והרשב"ם ז"ב פ"א א' נסתפק בזה אם דינו כלוקח או כשואל. אמנם אם א"ל טול חפץ זה ומכור אותו ומה שתמכרו ביותר נחלוק בינינו, פסק הרמ"א בשו"ע ס"י קפו סעי' ב' דאפילו הוא דבר שיש לו קונים הרבה ויכול למוכרו מיד בדמים שקלוב, פטור מאונסין בין בהליכה ובין בחזרה דכיון שהמוכר נוטל חלי המותר על הסכום הקלוב הוי הנאת שניהם, וכל היכא דהוי הנאת שניהם אין לחייב הלוקח באונסין אלא כדין שומר שכר. וכ"כ ז"י שם ז"ב פ"ז פ"א א' שורש קנה. ועיי' חב"ת רובל ס"י קמ, ושו"ת רדב"ז ח"ב סו"ס תרלח.

והנה בהסכס של מו"ל עם מפיץ ספרים, שהמפיץ לא שילם למו"ל עבור הספרים שקבל, וגם אינו מתחייב לשלם לו אלא לאחר שימכור אותם, ולפי מחיר שקבעו ביניהם, מכיון שהמפיץ לא השקיע כלום בעיסקה בטרם מכירתם, פשוט שלא נעשה עליהם שותף עם המו"ל, אך מכיון שמתחלק עם המו"ל ברווחים דינו כשומר שכר, וכשמוכר את הספרים חל עליו ההתחייבות לשלם עליהם מה שהתחייב.

ב. נראה לכאורה שכיון שז' ידע שג' המפיץ נמלא לפני פשיטת רגל, ו"הזמנת הספרים" אללו ולקייחתם כדי למוכרם לא היתה בתום לב כהזמנה רגילה, אלא כדי לחטוף מה שיש בתורת משכון או כדי לגבות בדרך זו חובות שג' חייב לו, נחשב הדבר כעושה דין לעלמו, ובדין עבד אינש דינא לנפשיה כשתופס חפץ מצית השומר עבור גביית חוב שחייבים לו הצעלים, ואין זה החפץ שהיה של התופס, כתב בקלוא"ח ס"י נח ס"ק ב' דאין זה נחשב נוטל את שלו, ולכן כשמפסיד לאחרים אינו רשאי לתפוס, ואף לנתה"מ ס"ק ד' די' לו זכות לתפוס אף כשמפסיד לאחרים, וראיה לזה מגמ' בכורות מח א' וועיי' נתה"מ ס"י פג ס"ק א' דמשמע דסובר דאסור לתפוס, זה דוקא מהחייב עלמו ולא מצית השומר, דחשיב כגביה ממשועבדים, ועיי' דברי משפט שם ס"ק ב' הטעם לפי שאין שעבוד במטלטלין והילכך אין זכות לתפוס מיד השליח. ולכן בנידון דידן שהספרים הם של א', וג' לא היה עליהם אלא שומר, לא יכול ז' לזכות בהם כמשכון על חוב שחייב לו ג' ולריך להחזירם לצעלים.